

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA M. KAMPOSA SANČESA-BORDONAS [M. CAMPOS
SÁNCHEZ-BORDONA]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 12. septembrī¹

Lieta C-537/16

Garlsson Real Estate SA, likvidācijas procesā,
Stefano Ricucci,
Magiste International SA
pret
Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)

(*Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Eiropas Savienības Pamattiesību harta – Direktīva 2003/6/EK – Tirgus manipulāciju darbības –
Valsts tiesību akti, kuros par tiem pašiem faktiem paredzēts administratīvais sods un kriminālsods –
Ne bis in idem principa pārkāpums

1. Secinājumos lietā *Menci*², kas sniegti vienlaikus ar šiem secinājumiem, analizēju, ciktāl ir piemērojams *ne bis in idem* princips, ja dažu dalībvalstu tiesību aktos par PVN nemaksāšanu ir atļauts kumulatīvi piemērot administratīvos sodus un kriminālsodus. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir aplūkots šis jautājums, lai arī rīcība, par kuru tiek uzlikts divkārtš sods, tagad ietilpst “tirgus ļaunprātīgas izmantošanas” jomā, kas ietver iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijas.

2. Administratīvie sodi šajā jomā tika saskaņoti ar Direktīvu 2003/6/EK³, kas vēlāk tika atcelta ar Regulu (ES) Nr. 596/2014⁴. Ar šo pēdējo minēto regulu tika pilnīgi saskaņota administratīvo sodu uzlikšanas sistēma, savukārt ar Direktīvu 2014/57/ES⁵ tika saskaņoti, bet tikai daļēji, par šo rīcību uzliekamie kriminālsodi⁶.

1 Oriģinālvaloda – spāņu.

2 Lieta C-524/15 (turpmāk tekstā – “secinājumi lietā *Menci*”).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 28. janvāra Direktīva par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) (OV 2003, L 96, 16. lpp.).

4 Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Regula par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/6/EK un Komisijas Direktīvas 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK (OV 2014, L 173, 1. lpp.). Direktīva 2003/6 tika aizstāta ar Regulu Nr. 596/2014 no 2016. gada 3. jūlija.

5 Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Direktīva par kriminālsodiem par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas direktīva) (OV 2014, L 173, 179. lpp.)

6 Ne Regula Nr. 596/2014, ne Direktīva 2014/57 *ratione temporis* nav piemērojamas lietai, kuras fakti radās 2005. gadā.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. 1950. gada Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk tekstā – “ECPAK”)

3. ECPAK pievienotā, Strasbūrā 1984. gada 22. novembrī parakstītā 7. protokola (turpmāk tekstā – “7. protokols”) 4. pantā “Tiesības netikt divreiz tiesātam vai sodītam” ir noteikts šādi:

“1. Nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt krimināllietā tajā pašā valstī par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem.

2. Iepriekšējā punkta nosacījumi nekavē atkārtotu lietas izskatīšanu saskaņā ar attiecīgās valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem, ja ir jauni pierādījumi vai jaunatklāti apstākļi vai ja iepriekšējā procesā ir pieļautas būtiskas kļūdas, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu.

3. Nevar būt atkāpes no šī panta saskaņā ar Konvencijas 15. pantu.”

B. Savienības tiesības

1. Pamattiesību harta

4. Saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 50. pantu:

“Nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu.”

5. Ar 52. pantu Hartā ietvertas tiesību un principu interpretācija un apjoms ir reglamentēti šādi:

“1. Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot samērīguma principu, ierobežojumus drīkst noteikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.

[..]

3. Ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību.

4. Ciktāl šajā Hartā ir atzītas pamattiesības, kuru pamatā ir dalībvalstu kopējas konstitucionālās tradīcijas, šīs tiesības interpretē saskaņā ar minētajām tradīcijām.

[..]

6. Pilnībā ņem vērā valstu tiesību aktus un praksi, kā noteikts šajā Hartā.

[..]”

2. Atvasinātās tiesības tirgus ļaunprātīgas izmantošanas jomā

a) Direktīva 2003/6

6. Preambulas 38. apsvērumā ir norādīts:

“Lai nodrošinātu to, ka Kopienas regulējums attiecībā pret tirgus ļaunprātīgu izmantošanu ir pietiekami efektīvs, ir svarīgi, lai katrs saskaņā ar šo direktīvu noteiktu aizliegumu vai prasību pārkāpums tiktu tūlīt atklāts un sodīts. Šajā sakarā sankcijām jābūt pietiekami preventīvām un samēr[īgi] pārkāpuma smagumam un gūtajai peļņai, un tās jāpiemēro konsekventi.”

7. Direktīvas 5. pantā ir noteikts:

“Dalībvalstīs nevienai personai nav atļauts iesaistīties tirgus manipulācijās.”

8. Saskaņā ar 14. panta 1. punktu:

“Neskarot dalībvalstu tiesības uzlikt kriminālsankcijas, dalībvalstis atbilstoši saviem valsts tiesību aktiem gādā par to, lai varētu veikt attiecīgus administratīvus pasākumus vai piemērot administratīvas sankcijas pret personām, kas ir atbildīgas par to, ka pārkāpti noteikumi, kas pieņemti, īstenojot šo direktīvu. Dalībvalsts gādā par to, ka šie pasākumi ir efektīvi, samērā ar nodarījumu un preventīvi.”

b) Regula Nr. 596/2014

9. Atbilstoši tās preambulas 71. apsvērumam:

“[...] būtu jāparedz administratīvu sodu un citu administratīvu pasākumu kopums, lai dalībvalstīs nodrošinātu kopēju pieeju un uzlabotu tā preventīvo ietekmi. Kompetentajai iestādei būtu jāspēj noteikt aizliegumu veikt pārvaldības darbības ieguldījumu brokeru sabiedrībās. Konkrētos gadījumos piemērojamās sankcijas būtu jānosaka, nepieciešamības gadījumā ņemot vērā tādus faktorus kā konstatētā finansiālā ieguvuma atdošana, pārkāpuma smagums un ilgums, atbildību pastiprinoši vai mīkstinoši faktori, nepieciešamība, lai soda naudai būtu preventīva ietekme, un attiecīgā gadījumā būtu jāparedz iespēja samazināt sodu, ja pārkāpējs sadarbojas ar kompetento iestādi. Konkrētāk, īpaši nopietnu pārkāpumu gadījumā uzliekamās administratīvās soda naudas faktiskais apmērs var sasniegt regulā paredzēto maksimālo līmeni vai augstāku līmeni, ko paredz valsts tiesību akti, bet mazāk nozīmīgu pārkāpumu gadījumā vai tad, ja panākta vienošanās, var piemērot ievērojamāki zemāku soda naudu. Šī regula neierobežo dalībvalstu spēju paredzēt stingrākus administratīvos sodus vai citus administratīvus pasākumus.”

10. Preambulas 72. apsvērumā ir formulēts šādi:

“Lai gan nekas nekavē dalībvalstis pieņemt administratīvo sodu, kā arī kriminālsodu noteikumus par vieniem un tiem pašiem pārkāpumiem, tām nevajadzētu būt pienākumam pieņemt administratīvo sodu noteikumus par šās regulas pārkāpumiem, uz kuriem no 2016. gada 3. jūlija jau attiecas valsts krimināltiesības. Saskaņā ar valsts tiesību aktiem dalībvalstīm par vienu un to pašu pārkāpumu nav obligāti jāpiemēro gan administratīvi sodi, gan kriminālsodi, taču tās var šādi rīkoties, ja to pieļauj attiecīgo valstu tiesību akti. Tomēr kriminālsodu saglabāšanai tā vietā, lai piemērotu administratīvus sodus par šīs regulas vai Direktīvas 2014/57/ES pārkāpumiem, nebūtu jāmazina vai citādi jāietekmē kompetento iestāžu spēja sadarboties un piekļūt informācijai un laikus apmainīties ar informāciju ar kompetentajām iestādēm citās dalībvalstīs šīs regulas piemērošanas nolūkā, tostarp pēc ikviena attiecīga pārkāpuma nodošanas kompetentajām tiesu iestādēm kriminālvajāšanai.”

11. Saskaņā ar preambulas 77. apsvērumu:

“Šajā regulā ir ievērotas pamattiesības un principi, kas atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (Harta). Tādēļ regula būtu jāinterpretē un jāpiemēro saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem. [..]”

12. 15. pantā ir noteikts:

“Persona neiesaistās tirgus manipulācijās vai nemēģina iesaistīties tirgus manipulācijās.”

13. Darbības, kas veido tirgus manipulācijas, 12. pantā ir noteiktas šādi:

“1. Šajā regulā tirgus manipulācijas ir šādas darbības:

a) iesaistīšanās darījumā, tirdzniecības rīkojuma iesniegšana vai jebkura cita rīcība, ar kuru:

- i) sniedz vai var sniegt nepareizas vai maldinošas norādes attiecībā uz finanšu instrumenta, saistītā tūlītēja preču darījuma līguma vai izsolē pārdotā produkta, kas pamatojas uz emisijas kvotām, piedāvājumu, pieprasījumu vai cenu; vai
- ii) nodrošina vai var nodrošināt viena vai vairāku finanšu instrumentu, saistīto tūlītēju preču darījumu līgumu vai izsolē pārdotā produkta, kas pamatojas uz emisijas kvotām, cenas neatbilstošu vai mākslīgu līmeni,

[..]

b) iesaistīšanās darījumā, tirdzniecības rīkojuma došana vai jebkāda cita darbība vai rīcība, kas ietekmē vai kas varētu ietekmēt viena vai vairāku finanšu instrumentu, saistītā tūlītēja preču darījuma līguma vai izsolē pārdotā produkta, kas pamatojas uz emisijas kvotām, cenu, izmantojot fiktīvus mehānismus vai cita veida krāpšanu vai viltu;

c) informācijas, kā arī baumu izplatīšana, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, tostarp internetu vai kādus citus līdzekļus, kas dod vai var dot nepareizas vai maldinošas norādes attiecībā uz finanšu instrumenta, saistītā tūlītēja preču darījuma līguma vai izsolē pārdotā produkta, kas pamatojas uz emisijas kvotām, piedāvājumu, pieprasījumu vai cenu, vai nodrošina vai var nodrošināt viena vai vairāku finanšu instrumentu, saistīto tūlītēju preču darījumu līguma vai izsolē pārdotā produkta, kas pamatojas uz emisijas kvotām, cenu neatbilstošā vai mākslīgā līmenī, ja šo informāciju izplatījusi persona zināja vai tai bija jāzina, ka šī informācija ir nepareiza vai maldinoša;

d) nepareizas vai maldinošas informācijas nodošana vai nepareizu vai maldinošu datu sniegšana saistībā ar etalonu, ja persona, kas nodevusi informāciju vai sniegusi datus, zināja vai tai bija jāzina, ka tie ir nepareizi vai maldinoši, vai jebkura cita rīcība, kas ietekmē etalonu aprēķināšanu.”

14. Sodi un citi administratīvi pasākumi 30. pantā ir reglamentēti šādi:

“1. Neskarot kriminālsodus un neskarot kompetento iestāžu uzraudzības pilnvaras saskaņā ar 23. pantu, dalībvalstis saskaņā ar valstu tiesību aktiem paredz kompetentajām iestādēm pilnvaras piemērot atbilstīgus administratīvus sodus vai citus administratīvus pasākumus vismaz par šādiem pārkāpumiem:

a) šīs regulas 14. un 15. panta, 16. panta 1. un 2. punkta, 17. panta 1., 2., 4., 5. un 8. punkta, 18. panta 1. līdz 6. punkta, 19. panta 1., 2., 3., 5., 6., 7. un 11. punkta un 20. panta 1. punkta pārkāpumiem; un

b) nesadarbošanos vai nepakļaušanos izmeklēšanai, inspekcijai, vai pieprasījumam, kā minēts 23. panta 2. punktā.

Dalībvalstis līdz 2016. gada 3. jūlijam var pieņemt lēmumu neparedzēt noteikumus par administratīvajiem sodiem, kā minēts pirmajā daļā, ja par pārkāpumiem, kas minēti attiecīgās daļas a) vai b) apakšpunktā, to valsts tiesību aktos jau ir paredzēti kriminālsodi. Ja dalībvalstis pieņem šādu lēmumu, tās detalizēti paziņo Komisijai un EVTI attiecīgās daļas to krimināllikumā.

Līdz 2016. gada 3. jūlijam dalībvalstis detalizēti paziņo Komisijai un EVTI pirmajā un otrajā daļā minētos noteikumus. Tās nekavējoties ziņo Komisijai un EVTI par jebkādiem to turpmākiem grozījumiem.

2. Dalībvalstis saskaņā ar valstu tiesību aktiem nodrošina, ka kompetentajām iestādēm ir pilnvaras par pārkāpumiem, kas minēti 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunktā, piemērot vismaz šādus administratīvus sodus un veikt vismaz šādus administratīvus pasākumus:

[..].”

c) *Direktīva 2014/57*

15. Saskaņā ar 22., 23. un 27. apsvērumu:

“(22) Šajā direktīvā noteiktie pienākumi savos tiesību aktos paredzēt sodus fiziskām personām un sankcijas juridiskām personām neatbrīvo dalībvalstis no pienākuma savos tiesību aktos paredzēt administratīvus sodus un citus pasākumus par Regulā (ES) Nr. 596/2014 noteiktajiem pārkāpumiem, ja vien dalībvalstis saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 596/2014 nav nolēmušas savos tiesību aktos noteikt tikai kriminālsodus par šādiem pārkāpumiem.

(23) Šīs direktīvas darbības joma ir noteikta tā, lai papildinātu un efektīvi īstenotu Regulu (ES) Nr. 596/2014. Lai gan saskaņā ar šo direktīvu noziedzīgiem nodarījumiem vajadzētu būt sodāmiem, ja tie izdarīti ar nodomu un vismaz nopietnos gadījumos, sodu noteikšanai par Regulas (ES) Nr. 596/2014 pārkāpumiem nav nepieciešams pierādīt nodomu vai kvalificēt šos pārkāpumus kā nopietnus. Piemērojot valsts tiesību aktus, ar kuriem transponē šo direktīvu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai kriminālsodu piemērošana par nodarījumiem saskaņā ar šo direktīvu un administratīvo sodu piemērošana saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 596/2014 neradītu *ne bis in idem* principa pārkāpumu.

[..]

(27) Direktīvā ņemtas vērā pamattiesības un ievēroti principi, kas noteikti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (Harta), kā atzīts LES. Konkrētāk, tā būtu jāpiemēro, pienācīgi ievērojot tiesības [..] netikt divreiz tiesātam vai sodītam kriminālprocesā par to pašu noziedzīgo nodarījumu (50. pants).”

16. 5. pantā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tirgus manipulāciju, kā minēts 2. punktā, uzskata par noziedzīgu nodarījumu vismaz nopietnos gadījumos un ja tā izdarīta ar nodomu.

2. Šajā direktīvā tirgus manipulācija ir šādas darbības:

- a) iesaistīšanās darījumā, tirdzniecības rīkojuma iesniegšana vai jebkura cita rīcība, ar kuru:
 - i) sniedz nepareizas vai maldinošas norādes par finanšu instrumenta vai saistīta tūlītēja preču darījuma līguma piedāvājumu, pieprasījumu vai cenu; vai
 - ii) nodrošina viena vai vairāku finanšu instrumentu vai saistīta tūlītēja preču darījuma līguma cenas noteikšanu neatbilstošā vai mākslīgā līmenī,
[..]
- b) iesaistīšanās darījumā, tirdzniecības rīkojuma došana vai jebkura cita darbība vai rīcība, kas ietekmē cenu vienam vai vairākiem finanšu instrumentiem vai saistītam tūlītējam preču darījuma līgumam, izmantojot fiktīvus mehānismus vai cita veida maldināšanu vai viltu;
- c) tādas informācijas izplatīšana, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, tostarp internetu, vai kādus citus līdzekļus, kas sniedz nepareizas vai maldinošas norādes attiecībā uz finanšu instrumenta vai saistīta tūlītēja preču darījuma līguma piedāvājumu, pieprasījumu vai cenu vai nodrošina viena vai vairāku finanšu instrumentu vai saistīta tūlītēja preču darījuma līguma cenas noteikšanu neatbilstošā vai mākslīgā līmenī, ja personas, kas veikušas izplatīšanu, no minētās informācijas izplatīšanas gūst kādas priekšrocības vai peļņu sev vai citām personām; vai
- d) nepatiesas vai maldinošas informācijas nosūtīšana, nepatiesu vai maldinošu datu sniegšana vai jebkura cita rīcība, ar kuru manipulē ar etalonindeksa aprēķināšanu.”

17. Atbilstoši 7. pantam:

“1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka par 3. līdz 6. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir paredzēti iedarbīgi, samērīgi un atturoši kriminālsodi.

2. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka par 3. un 5. pantā minētajiem nodarījumiem maksimālais sods ir brīvības atņemšana uz vismaz četriem gadiem.

3. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka par 4. pantā minēto nodarījumu maksimālais sods ir brīvības atņemšana uz vismaz diviem gadiem.”

C. Itālijas tiesības

18. *Decreto Legislativo n. 58/1998, Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria* (Likumdošanas dekrēts Nr. 58/1998, Tiesību normu finanšu starpniecības jomā vienotais dokuments; turpmāk tekstā – “TUF”) 185. panta 1. un 2. punktā ir noteikts šādi:

“1. Ar brīvības atņemšanu no viena līdz sešiem gadiem un naudas sodu no EUR 20 000 līdz EUR 5 000 000 apmērā soda ikvienu, kurš izplata nepatiesas ziņas vai isteno simulatīvus vai citus fiktīvus darījumus, kas konkrēti var izraisīt finanšu instrumentu būtisku cenas grozījumu.

2. Tiesa var palielināt naudas soda apmēru trīskārtīgi vai līdz summai, kas desmit reizes pārsniedz preces cenu vai noziedzīgā nodarījumā gūto peļņu, ja, ņemot vērā noziedzīgās rīcības nozīmīgumu, noziedzīgā nodarījuma izdarītāja personiskās īpašības, preces svarīgumu vai iegūto peļņu, naudas sods ir nepietiekams, lai arī tika piemērota maksimālā summa.”

19. *TUF*⁷ 187.*ter* panta 1. punktā ir precizēts:

“Neskarot kriminālsodus, kad nodarījums ir noziegums, administratīvo naudas sodu EUR 100 000 līdz EUR 25 000 000 uzliek ikvienam, kurš, izmantojot komunikācijas līdzekļus, tostarp Internetu vai jebkuru citu līdzekli, izplata informāciju, baumas, nepatiesas vai maldinošas ziņas, kas rada vai var radīt nepatiesas vai maldinošas norādes par finanšu instrumentiem.”

20. *TUF* 187.*ter* panta 3. punkta c) apakšpunktā ir paredzēts, ka, neskarot kriminālsodus, kad nodarījums ir noziedzīgs nodarījums, piemēro tos pašus administratīvos naudas sodus ikvienam, kurš veic “pirkuma pārdevuma darījumus vai pasūtījumus, izmantojot fiktīvas procedūras vai cita veida maldināšanu vai mahinācijas”.

21. Saskaņā ar *TUF* 187.*duodecies* panta 1. punktu:

“187.*septies* pantā paredzēto administratīvo pārbaudes procedūru un iebildumu procedūru nevar apturēt tā iemesla dēļ, ka ir uzsākts kriminālprocess par to pašu faktu vai faktiem, kuru konstatēšana ir atkarīga no attiecīgā lēmuma.”

22. *TUF* 187.*terdecies* panta 1. punktā ir precizēts:

“Ja par to pašu faktu noziedzniekam vai juridiskai personai piemēro administratīvo naudas sodu 187.*septies* panta [...] izpratnē, piedzen tikai to naudas soda un naudas soda saistībā ar noziedzīgu nodarījumu daļu, kas pārsniedz summu, ko saņēmusi administratīvā iestāde.”

23. *Codice di procedura penale* (Kriminālprocesa kodekss) 649. pantā (“Aizliegums ierosināt otru procesu”) ir noteikts:

“Pret apsūdzēto, kurš ir ticis attaisnots vai notiesāts krimināllietā ar galīgu spēku ieguvušu spriedumu vai rikojumu, nevar ierosināt jaunu krimināllietu par to pašu nodarījumu, pat ja tas tiek aplūkots citādi no juridiskās kvalifikācijas, smaguma pakāpes vai apstākļu viedokļa, neskarot 69. panta 2. punkta un 345. panta noteikumus.”

II. Valsts tiesvedība un prejudiciālais jautājums

24. *Commissione Nazionale per le Società e la Borsa* (Valsts Vērtspapīru tirgu komisija, turpmāk tekstā – “*Consob*”) 2007. gada 9. septembrī *Stefano Ricucci* un divām citām tā pārvaldītajām un solidāri atbildīgajām sabiedrībām (*Magiste International SA* un *Garlsson Real Estate SA*) uzlika administratīvu naudas sodu EUR 10 200 000 apmērā. Tiem pārmestie fakti, kas notika 2005. gadā, tika kvalificēti kā tirgus manipulāciju darbības saskaņā ar *TUF* 187.*ter* panta 3. punkta c) apakšpunktu un 187.*quinquies* panta 1. punkta a) apakšpunktu.

25. *S. Ricucci* un abas sabiedrības administratīvo sodu apstrīdēja *Corte di appello di Roma* (Romas Apelācijas tiesa, Itālija), kas ar 2009. gada 2. janvāra spriedumu samazināja naudas soda apmēru līdz EUR 5 000 000.

26. Visas iesaistītās puses šo spriedumu pārsūdzēja *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija). Konkrēti, *S. Ricucci* savā kasācijas sūdzībā kā svarīgu informāciju minēja to, ka par šiem pašiem faktiem viņš ir notiesāts ar galīgu *Tribunale di Roma* (Romas tiesa, Itālija) 2008. gada 10. decembra spriedumu krimināllietā.

⁷ Ieviests ar *legge 18 aprile 2005, n. 62, disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee, legge comunitaria 2004* (2005. gada 18. aprīļa Likums Nr. 62/2005 par noteikumiem pienākumu, kas izriet no Itālijas piederības Eiropas Kopienām, izpildei, 2004. gada Kopienu likums).

27. Faktiski pret *S. Ricucci* paralēli bija ierosināta krimināllieta par tiem pašiem faktiem⁸, par kuriem viņam bija noteikts administratīvais sods. Kriminālprocesā tika pasludināts 2008. gada 10. decembra vienošanās rezultātā panākts spriedums, ar kuru *Tribunale di Roma* (Romas tiesa) piesprieda *S. Ricucci* brīvības atņemšanas sodu uz četriem gadiem un sešiem mēnešiem, kas tika samazināts līdz trim gadiem izvēlētā procesa dēļ, un dažādus papildsodus⁹. Kriminālsods vēlāk tika dzēsts apžēlošanas rezultātā saskaņā ar Likumu Nr. 241/06.

28. 2008. gada 10. decembra spriedums (krimināllietā) ieguva *res judicata* spēku 2009. gada 11. septembrī, *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) noraidot pret viņu iesniegto kasācijas sūdzību.

29. Izskatot par 2009. gada 2. janvāra spriedumu iesniegto kasācijas sūdzību, *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) nolēma nosūtīt to *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija), lai tā lemtu par *TUF 187.ter* panta 1. punkta atbilstību konstitūcijai.

30. Tomēr *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ar 2016. gada 12. maija spriedumu Nr. 102 nosprieda, ka jautājums par atbilstību konstitūcijai ir nepieņemams¹⁰. Pamatojoties uz šo nolēmumu, iesniedzējtiesa savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu paskaidro, ka tādu valsts tiesību normu neesamība, saskaņā ar kurām *ne bis in idem* principu piemēro arī attiecībām starp kriminālsodiem un administratīvajiem sodiem ar krimināltiesisku raksturu, šķiet, nav saderīgi ar Savienības tiesību principiem. Saskaņā ar šiem pārvalstiskajiem principiem neesot pieņemama divkārtu sodu uzlikšanas sistēmas pastāvēšana un arī tādējādi iespēja kumulatīvi piemērot kriminālsodu un administratīvo sodu dažādos procesos, ja šim pēdējam minētajam sodam ir krimināltiesisks raksturs.

31. *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) uzskata, ka administratīvās procedūras uzsākšana un tajā pieņemtais nolēmums pēc sprieduma krimināllietā pret *S. Ricucci* pasludināšanas, iespējams, ir Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa pārkāpums saskaņā ar Tiesas 2013. gada 26. februāra spriedumu *Åkerberg Fransson*¹¹ un ECT judikatūru (2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* u.c. pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010); 2014. gada 20. maijs, *Nykänen* pret Somiju (CE:ECHR:2014:0520JUD001182811); 2014. gada 27. novembris, *Lucky Dev* pret Zviedriju (CE:ECHR:2014:1127JUD000735610), un 2009. gada 10. februāris, *Zolotoukhin* pret Krieviju (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903)).

32. Tāpēc tā Tiesai uzdod šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantā paredzētā tiesību norma, kas interpretēta saskaņā ar ECPAK 7. protokola 4. pantu, attiecīgo Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru un valsts tiesisko regulējumu, nepieļauj iespēju uzsākt administratīvu procesu par tādu nodarījumu (nelikumīga rīcība, kas izpaužas kā tirgus manipulācijas), par kuru tas pats subjekts jau ir notiesāts ar galīgu notiesājošu spriedumu kriminālprocesā?

8 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādīts, ka saskaņā ar vienošanās rezultātā panāktā sprieduma g) punktu *S. Ricucci* kā *Magiste International SA* priekšsēdētājs un faktiskais *Garlsson Real Estate SA* īpašnieks ir apsūdzēts par “nepatiesu ziņu izplatīšanu, konkrēti, lai izraisītu būtiskus *RCS Mediagroup* vērtspapīru cenu grozījumus”, veicot konkrēti norādītas darbības, kas būtībā ir tādas pašas, kas tika pārņemtas saistībā ar administratīvo pārkāpumu un ko veica viena un tā pati persona, kurai tika noteikts administratīvais sods un kriminālsods.

9 Papildsodi bija a) aizliegums uz trim gadiem būt juridisku personu un uzņēmumu valdēs; b) nespēja uz trim gadiem slēgt līgumus ar valsts pārvaldi, izņemot sabiedriska pakalpojuma saņemšanai; c) aizliegums uz trim gadiem pildīt pārstāvības un atbalsta funkcijas nodokļu lietās; d) aizliegums uz mūžu būt nodokļu tiesas sastāvā; e) sprieduma publicēšana divos valsts nozīmes dienas laikrakstos; f) aizliegums uz trim gadiem ieņemt civildienesta amatu.

10 Pēc tās domām, iesniedzējtiesai būtu “jāatšķetinā mezgls” attiecībās starp ECPAK noteikto *ne bis in idem*, ko ir interpretējusi ECT, un *ne bis in idem* tirgus ļaunprātīgas izmantošanas jomā, kā tas izriet no ES sistēmas, un jānosaka, vai saskaņā ar ES tiesībām šis pēdējais minētais princips dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā ir piemērojams tieši.

11 Lieta C-617/10, EU:C:2013:105.

2) Vai valsts tiesa var tieši piemērot Eiropas Savienības principus saistībā ar *ne bis in idem* principu, pamatojoties uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantu, kas interpretēts saskaņā ar ECPAK 7. protokola 4. pantu, attiecīgo Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru un valsts tiesisko regulējumu?”

33. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Consob*, Itālijas, Vācijas un Čehijas Republikas valdības, kā arī Komisija.

34. Tiesas sēdē, kura notika 2017. gada 30. maijā un kurā vienlaikus tika izskatīta lieta *Menci* (C-524/15) un apvienotās lietas *Di Puma* (C-596/16) un *Consob* (C-597/16), piedalījās *S. Ricucci* pārstāvis, Itālijas un Vācijas valdības un Komisija.

III. Prejudiciālo jautājumu analīze

35. Pirms ierosināšu atbildi uz šiem prejudiciālajiem jautājumiem, uzskatu, ka ir jāsniedz divi precizējumi. Pirmais ir par to, ka šajā lietā neapšaubāmi ir piemērojams Hartas 50. pants, jo valsts tiesisko regulējumu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, saskaņā ar kuru tika noteikti stridīgie sodi, Itālijas valsts ir pieņēmusi, lai valsts tiesībās transponētu Direktīvu 2003/6.

36. Proti, Hartas piemērošanas joma attiecībā uz dalībvalstu rīcību ir definēta tās 51. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru Hartas noteikumi uz tām attiecas tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus. Ar Hartu garantētās pamattiesības ir jārespektē, piemērojot valsts tiesību normas, kuras savukārt atspoguļo vai ar kurām ir piemērojamas Savienības normas¹². Turpretī Tiesai nav kompetences lemt par tiesisko situāciju, kas neietilpst šajā jomā, un Hartas tiesību normas pašas par sevi nevar pamatot šādu kompetenci¹³.

37. Otrais precizējums attiecas uz Itālijas likumdevēja izvēli saistībā ar Direktīvas 2003/6 piemērošanu ieviest 2005. gadā sistēmu ar divkāršām procedūrām un sodiem (administratīvi sodi un kriminālsodi), lai sodītu par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas darbībām.

38. Šai divkāršajai sodu – administratīvu sodu un kriminālsodu – uzlikšanas sistēmai (*doppio binario sanzionatorio*) piemīt dažas iezīmes, kuru dēļ to ir grūti saskaņot ar Hartas 50. pantu, kā to izklāsta iesniedzējtiesa. Ja šāda sistēma būtu ieviesta ar Direktīvu 2003/6, rastos jautājums par tās iespējamo spēkā neesamību tieši iespējamā Hartas 50. panta pārkāpuma dēļ.

39. Tomēr, manuprāt, dalībvalstīm ar Direktīvu 2003/6 nav noteikts pienākums piemērot divkāršu sodu – administratīvu sodu un kriminālsodu – uzlikšanas sistēmu, lai sodītu par šī veida nelikumīgajām darbībām. Tāpēc neuzskatu, ka šī direktīva nebūtu saderīga ar Hartas 50. pantu¹⁴.

40. Pēc šiem precizējumiem sākumā analizēšu Eiropas tiesisko regulējumu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu no *ne bis in idem* viedokļa un vēlāk īsumā paskaidrošu Hartas 50. panta tvērumu. Visbeidzot piedāvāšu atbildes uz diviem tiesas *a quo* uzdotajiem jautājumiem.

12 Spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 18.–22. punkts).

13 Tādējādi Itālijā paredzētais nodokļa uzrēķins un kriminālsodi par ienākumu nodokļa nemaksāšanu nenozīmē Savienības tiesību piemērošanu Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. Šī iemesla dēļ Tiesa 2015. gada 15. aprīļa rīkojumā *Burzio* (C-497/14, EU:C:2015:251) atzina, ka tai nav kompetences atbildēt uz prejudiciālo jautājumu.

14 Regula Nr. 596/2014 un Direktīva 2014/57 šajā strīdā nav piemērojamas, jo tās stājas spēkā pēc tam, kad bija radušies fakti, par kuriem tika noteikts sods (2005. gads), un dalībvalstīm arī nav pienākuma ieviest divkāršu sodu uzlikšanas sistēmu, lai sodītu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu.

A. ES tiesiskais regulējums par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un *ne bis in idem* princips

41. Lai saglabātu finanšu tirgu integritāti un vairotu ieguldītāju uzticību, ar Direktīvu 2003/6 ir aizliegti tirgus ļaunprātīgas izmantošanas nolūkā veikti darījumi. Ieguldītājiem ir jābūt garantijai, ka viņi darbojas vienlīdzīgos apstākļos un tiks aizsargāti no iekšējās informācijas nelikumīgas izmantošanas¹⁵.

42. Ar Direktīvas 2003/6 14. panta 1. punktu dalībvalstīm ir noteikta prasība sodīt šo nelikumīgo rīcību, nosakot pietiekami preventīvus, efektīvus un samērīgus sodus¹⁶. Lai arī dalībvalstīm ar to nav uzlikts pienākums paredzēt, ka sodiem, kuri tiek uzlikti personām, kas izmanto iekšējo informāciju tirdzniecībā, obligāti ir jābūt krimināltiesiskam raksturam, tas tomēr arī nav aizliegts. Turklāt saskaņā ar Tiesas viedokli, “ņemot vērā izskatāmo pārkāpumu raksturu, kā arī par tiem piemērojamo sodu bardzības pakāpi, šādus sodus ECPAK piemērošanas nolūkā var kvalificēt par kriminālsodiem”¹⁷.

43. Direktīvā 2003/6 nav atsauces ne uz *ne bis in idem* principu, ne arī uz nepieciešamību tā ietekmē noteikt attiecības starp administratīvo sodīšanu un kriminālvajāšanu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Tomēr no tā, ka par to nekas nav teikts, nevar secināt, ka tajā ir pausts atbalsts divkārtu sodu uzlikšanas sistēmas pieņemšanai, lai sodītu par šo rīcību. Dalībvalstīm ar direktīvu ir piešķirta plaša brīvība noteikt attiecības starp šiem administratīvajiem sodiem un kriminālsodiem, un tām nav liegts paredzēt mehānismus, lai nodrošinātu tiesību uz *ne bis in idem* ievērošanu, tādējādi novēršot atkārtotu procedūru un sodu piemērošanu.

44. Savienības atvasinātās tiesības tirgus ļaunprātīgas izmantošanas jomā tika būtiski pārstrādātas, pieņemot Regulu Nr. 596/2014 (ar ko tika aizstāta Direktīva 2003/6) un Direktīvu 2014/57, ar ko ir saskaņoti dalībvalstu piemērotie kriminālsodi par šādu rīcību. Lai arī šajā lietā abi tiesību akti nav piemērojami laika apsvērumu dēļ, uz kuriem esmu norādījis, no tiem var gūt noderīgas norādes izskatāmajā lietā.

45. Attiecībā uz administratīvajiem pasākumiem ar Regulu Nr. 596/2014 būtiski ir nostiprinātas valsts iestāžu uzraudzības, izmeklēšanas un sodu uzlikšanas pilnvaras. Konkrēti, ar tās 30. panta 2. punktu dalībvalstīm ir piešķirtas pilnvaras paredzēt īpaši smagus administratīvus sodus un administratīvus pasākumus¹⁸.

46. Lai arī saskaņā ar formālo kvalifikāciju daži sodi ir *nosaukti* par administratīvajiem sodiem, saskaņā ar ECT judikatūrā noteiktajiem *Engel* kritērijiem¹⁹, kurus Tiesa ir pieņēmusi savos spriedumos *Bonda*²⁰ un *Åkerberg Fransson*²¹, tiem *faktiski* ir krimināltiesisks raksturs. Kā esmu norādījis, Tiesa spriedumā *Spector Photo Group* un *Van Raemdock* atzina, ka šī veida sodus var kvalificēt kā kriminālsodus, ņemot vērā to bardzību un ar tiem sodīto pārkāpumu būtību²².

15 Spriedumi, 2009. gada 23. decembris, *Spector Photo Group* un *Van Raemdock* (C-45/08, EU:C:2009:806), 47. punkts; 2011. gada 7. jūlijs, *IMC Securities* (C-445/09, EU:C:2011:459), 27. punkts; 2012. gada 28. jūnijs, *Geltl* (C-19/11, EU:C:2012:397), 33. punkts, un 2015. gada 11. marts, *Lafonta* (C-628/13, EU:C:2015:162), 21. punkts.

16 Skat. Direktīvas 2003/6 preambulas 38. apsvērumu, kas minēts 6. punktā.

17 Spriedums, 2009. gada 23. decembris, *Spector Photo Group* un *Van Raemdock* (C-45/08, EU:C:2009:806), 42. punkts.

18 Tie ir šādi sodi: ieguldījumu sabiedrībai izsniegtās atļaujas atsaukšana vai apturēšana; islaicīgs vai pastāvīgs aizliegums veikt vadības funkcijas ieguldījumu sabiedrībās; islaicīgs aizliegums veikt tirdzniecību savā vārdā; administratīvie naudas sodi, kuru maksimālais apmērs ir vismaz trīskārtēja iegūtās peļņas vai ar pārkāpumu novērsto zaudējumu summa, ja to var noteikt. Maksimālais administratīvo naudas sodu apmērs fiziskām personām var sasniegt EUR 5 000 000 un juridiskām personām – EUR 15 000 000. Saskaņā ar 31. panta 3. punktu dalībvalstis var palielināt šo administratīvo sodu līmeņus.

19 Skat. arī ECT spriedumus, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* u.c. pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010), 98. punkts, un 2009. gada 11. septembris, *Dubus S.A.* pret Franciju (CE:ECHR:2009:0611JUD000524204).

20 Spriedums, 2012. gada 5. jūnijs, *Bonda* (C-489/10, EU:C:2012:319).

21 Spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105).

22 Spriedums, 2009. gada 23. decembris (C-45/08, EU:C:2009:806), 42. punkts.

47. Tieši šis apstāklis (ka dažiem Regulā Nr. 596/2014 minētajiem administratīvajiem sodiem faktiski ir krimināltiesisks raksturs) no tiesību uz *ne bis in idem* viedokļa rada jautājumu par to nesaderību ar kriminālsodiem, kas saskaņā ar Direktīvu 2014/57 ir piemērojami par tām pašām tirgus ļaunprātīgas izmantošanas darbībām.

48. Šajā ziņā Regulā Nr. 596/2014 nav nekādu tiešu norāžu. Tomēr ar tās 30. panta 1. punkta otro daļu vēlākais līdz 2016. gada 3. jūlijam dalībvalstīm ir atļauts nolemt neparedzēt normas par administratīvajiem sodiem, ja valsts tiesībās par pārkāpumiem jau ir paredzēti kriminālsodi. Šajā gadījumā par šīm krimināltiesību normām tām būs pienākums informēt Komisiju un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi²³.

49. Direktīvas 2014/57 preambulas 23. un 27. apsvērumā, kas minēti iepriekš, atšķirībā no Regulas Nr. 596/2014 ir tieša atsauce uz *ne bis in idem*²⁴. Tajā ir ietverts stingrs brīdinājums, ka kriminālsodu (saskaņā ar šo direktīvu) un administratīvo sodu (saskaņā ar Regulu Nr. 596/2014) piemērošanai nav jārada “*ne bis in idem* principa pārkāpums”.

50. Tomēr nav strīda, ka, neraugoties uz šīm tiešajām atsaucēm, Direktīvas 2014/57 sistēmā nav noteikts nekāds īpašs mehānisms, lai novērstu *ne bis in idem* pārkāpumus, kumulatīvi piemērojot kriminālsodus un administratīvos sodus. Transponējot šo direktīvu savā tiesiskajā regulējumā, dalībvalstīm ir jānodrošina, lai par tiem pašiem faktiem netiktu pieļauta dubulta sodīšana.

51. Katrā ziņā, ja tiek atstāta spēkā divkāršu sodu – administratīvo sodu un kriminālsodu – uzlikšanas sistēma, lai sodītu par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas darbībām, valsts tiesībās ir jāparedz atbilstīgi procesuāli instrumenti, lai aizliegtu atkārtotas procedūras un nodrošinātu, ka viena un tā pati persona tiek vajāta un tiesāta vienu reizi²⁵.

B. Pirmais prejudiciālais jautājums – Hartas 50. pantā paredzētā *ne bis in idem* piemērošana divkāršai kriminālprocesu un administratīvu procesu ierosināšanai saistībā ar tirgus manipulācijas darbībām

52. Secinājumos lietā *Menci* plaši izklāstīju savas pārdomas par:

- Hartas 50. panta piemērošanu nodokļa uzrēķina un kriminālsodu kumulatīvai noteikšanai saskaņā ar Tiesas judikatūru, it īpaši 2013. gada 26. februāra spriedumā *Åkerberg Fransson*²⁶ un citos pirms tā pasludinātajos spriedumos²⁷;
- ECT judikatūru par *ne bis in idem* gan saistībā ar faktu identiskumu, gan atkārtotu sodu uzlikšanas procedūru piemērošanu²⁸;

23 Ja dalībvalsts nepiemēro regulā paredzēto administratīvo sodu uzlikšanas sistēmu un par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas darbībām nosaka tikai kriminālsodus, ir acīmredzami, ka administratīvo un kriminālprocesu kumulatīvas piemērošanas gadījumi (kā šis) neradīsies, tāpēc Hartas 50. pantā paredzētās tiesības tiks ievērotas.

24 Skat. šo secinājumu 15. punktu.

25 Tas ir noteikts dažādās valstu tiesību sistēmās, tostarp ieviešot grozījumus tiesību aktos, lai pielāgotu agrāk paredzētas normas. Tādējādi, piemēram, *Loi n° 2016-819 du 21 juin 2016 réformant le système de répression des abus de marché* (2016. gada 22. jūnija *JORF*, Nr. 0144) attiecībā uz sodīšanu par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas darbībām ir atstāta spēkā administratīvo un kriminālsodu uzlikšanas sistēma, bet tajā ir noteikts procesuāls mehānisms, lai novērstu procedūru kumulatīvu piemērošanu. Šajā nolūkā ir paredzēta “aiguillage procedural” [procesuālā pārmija] starp *Autorité des marchés financiers* (Vērtspapīru tirgus komisija) un *Parquet national financier* (Prokuratūra), ar ko tiek novērsta divu identisku procesu ierosināšana. Analīzi skat. Conac, P.-H., “La loi du 21 juillet 2016 réformant le système de répression des abus de marché”, *Bull. Joly Bourse*, Nr. 7 un Nr. 8, 2016. gada jūlijs, 323. lpp., un Vreulx, Q., “La consécration du principe *ne bis in idem* par la loi du 21 juin 2016 portant réforme du système de répression des abus de marché”, *Revue internationale des services financiers/International Journal for Financial Services*, 2015, Nr. 1, 36. lpp.

26 Lieta C-617/10, EU:C:2013:105.

27 Secinājumi lietā *Menci*, 27.–34. punkts.

28 Turpat, 35.–56. punkts.

- ECT 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā *A. un B. pret Norvēģiju*²⁹ ietekmi uz Savienības tiesībām³⁰;
- iespēju izmantot Hartas 52. panta 1. punkta pirmajā teikumā minēto līdzekli, lai ierobežotu tiesības netikt divreiz tiesātam vai sodītam krimināllietā par to pašu noziedzīgo nodarījumu³¹.

53. Uzskatu, ka šis pārdomas *mutatis mutandis* ir piemērojamas, lai interpretētu ar Hartas 50. pantu piešķirtās aizsardzības apjomu saistībā ar atkārtotu procedūru un divkāršu sodu – kriminālsodu un administratīvo sodu – piemērošanu par to pašu nodarījumu, kas kvalificējams kā tirgus ļaunprātīga izmantošana. Tāpēc es atsaucos uz tām.

54. Iesniedzējtiesa ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu vēlas noskaidrot, vai ar Hartas 50. pantu ir atļauts uzsākt administratīvu procedūru, lai sodītu nelikumīgu rīcību, kas izpaužas kā tirgus manipulācija, ja minētā persona par šo pašu rīcību ir notiesāta ar galīgu spriedumu.

55. Lai piemērotu ar Hartas 50. pantu aizsargāto *ne bis in idem* principu, ir jāizpilda četri nosacījumi, un tie ir šādi: 1) kriminālvajātas vai sodītas personas identiskums; 2) vērtēto faktu identiskums (*idem*); 3) divkāršu sodu uzlikšanas procedūru esamība (*bis*), un 4) viens no diviem nolēmumiem ir kļūvis galīgs.

56. Tiesai *a quo* nav šaubu par vajātas personas identiskumu, nedz arī par to, ka notiesājošais spriedums krimināllietā ir galīgs. Saskaņā ar lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu un citu lietas dalībnieku sniegto informāciju pret *S. Ricucci* tika ierosināta divkārša vajāšana un noteikts divkāršs sods kriminālprocesā un administratīvajā procedūrā. Kā esmu norādījis, ar 2008. gada 10. decembra spriedumu, kas ieguva *res judicata* spēku 2009. gada 11. septembrī, *Tribunale di Roma* (Romas tiesa) viņam noteica brīvības atņemšanas sodu³². *Consob* viņam noteica administratīvo sodu (naudas sods EUR 10 200 000 apmērā, kas vēlāk tika samazināts uz pusi), saistībā ar kuru ir uzsākta tiesvedība *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa), kurā ir radies prejudiciāls jautājums.

57. Tādējādi iesniedzējtiesas šaubas galvenokārt ir par diviem pārējiem *ne bis in idem* elementiem, un tie ir faktu identiskums (*idem*) un divkārša procedūru piemērošana (*bis*).

1. Faktu identiskums (*idem*)

58. Kā paskaidroju secinājumos lietā *Menci*³³, Tiesas judikatūrā, it īpaši attiecībā uz Šengenas konvencijas 54. pantu, tāpat kā ECT judikatūrā, kas izstrādāta pēc sprieduma lietā *Zolothukin* pret Krieviju³⁴ pasludināšanas, valda vienots uzskats, ka noteikums par divkāršu sodu attiecas uz tiem pašiem faktiskajiem apstākļiem (*idem factum*), ko saprot kā savstarpēji nešķiramu konkrētu apstākļu kopumu neatkarīgi no to juridiskās kvalifikācijas vai aizsargātajām tiesiskajām interesēm (*idem crimen*).

29 CE:ECHR:2016:1115JUD002413011.

30 Secinājumi lietā *Menci*, 57.–77. punkts.

31 Turpat, 78.–94. punkts.

32 Atgādinu, ka bija noteikts brīvības atņemšanas sods uz četriem gadiem un sešiem mēnešiem (kas tika samazināts līdz trīs gadiem, ņemot vērā izvēlēto procesu, un vēlāk tika dzēsts apžēlošanas rezultātā), kā arī citi papildsodi, kas joprojām tiek piemēroti.

33 100.–109. punkts.

34 ECT spriedums, 2009. gada 10. februāris, CE:ECHR:2009:0210JUD001493903.

59. Tiesai Hartas 50. pants, manuprāt, būtu jāpiemēro, izmantojot šādu pašu pieeju. Man šķiet, ka šis jautājums nav jāaplūko sīkāk³⁵, jo šajā lietā gandrīz nav nekādu šaubu, ka fakti, par kuriem *S. Ricucci* ir sodīts divas reizes, ir identiski. Neviens lietas dalībnieks, kas iesniedzis apsvērumus, to neapstrīd, un tādu pašu viedokli pauž tiesa *a quo* savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, tieši atsaucoties uz ECT spriedumiem lietās *Zolothukin* pret Krieviju³⁶ un *Grande Stevens* u.c. pret Itāliju³⁷.

60. Turklāt, kā savos rakstveida apsvērumos ierosina Komisija, ja šajā lietā *idem factum* kritērija vietā tiktu piemērots *idem crimen* kritērijs, iznākums būtu identisks, jo ar *TUF 187.ter* un 185. pantu aizsargātās tiesiskās intereses ir identiskas, proti, nodrošināt finanšu tirgu integritāti.

2. Atkārtota sodu uzlikšanas procedūru piemērošana (bis)

61. Hartas 50. pants būtu pārkāpts, ja papildus galīgam notiesājošam spriedumam krimināllietā pret to pašu personu tiktu ierosināta sodu uzlikšanas procedūra (tāda, kādas uzsāk *Consob*), kurā var tikt uzlikti sodi, kas formāli ir administratīvi sodi, bet faktiski tie ir īsti kriminālsodi.

62. Kā esmu norādījis secinājumos lietā *Menci*³⁸, Tiesa saistībā ar Hartas 50. pantu kā parametrus, lai noteiktu, kad principā administratīvajai procedūrai ir krimināltiesisks raksturs, ir izmantojusi tā sauktos *Engel* kritērijus³⁹.

63. *Pirmais Engel kritērijs* (pārkāpuma juridiskā kvalifikācija valsts tiesībās) šajā gadījumā ir maznozīmīgs, jo Itālijas tiesībās *Consob* uzsāktās procedūras un uzliktie sodi ir kvalificēti kā administratīvās procedūras un administratīvie sodi. Tomēr tas nedrīkst liegt to analizēt vēlāk, ņemot vērā pārējos divus kritērijus⁴⁰.

64. *Otrais Engel kritērijs* attiecas uz pārkāpuma juridisko būtību. Pārkāpumam, kas tiek saukts par administratīvu pārkāpumu, faktiski būs krimināltiesisks raksturs, ja ir izpildīta virkne nosacījumu (tostarp, ka sodīšanas mērķi ir represija un prevencija, tā neattiecas tikai uz zaudējumu atlīdzību un tādu tiesisko labumu saglabāšana, kuru aizsardzība parasti tiek garantēta ar krimināltiesību normām⁴¹).

65. Pēc iesniedzējtiesas domām, ņemot vērā prettiesisko darbību būtību, administratīvajiem pārkāpumiem, par kuriem uzliek sodus *Consob*, faktiski saskaņā ar *otro Engel kritēriju* ir krimināltiesisks raksturs, un tam es piekritu. Ar tām aizsargātie labumi (*TUF 187.ter* pants) ir identiski attiecīgajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (*TUF 185. pants*). Gan ar vienām, gan otrām normām tiek mēģināts nodrošināt finanšu tirgu integritāti un sabiedrības uzticību darījumu drošībai. Sodīšanas par šī veida pārkāpumiem pilnvaru piešķiršanai *Consob* ir gan preventīvs mērķis (atturēt iespējamus pārkāpējus no prettiesiskas rīcības saistībā ar iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu), gan represīvs mērķis (sodīt personas, kas izdarījušas šī veida nodarījumus, un novērst to atkārtotu izdarīšanu)⁴².

35 Teorētiski varētu jautāt, vai, nosakot aizsargātu tiesisko interešu identiskuma kritēriju, nepamatoti netiktu ierobežota Hartas 50. panta piemērošanas joma, kas izraisītu mazāku aizsardzību salīdzinājumā ar to, kas nodrošināta ar 7. protokola 4. pantu, un tas nebūtu saderīgi ar minētās hartas 53. panta prasībām. Ierobežojums attiektos uz gadījumiem, kad 50. pants tiktu piemērots gan tikai vienas valsts līmenī, gan pārvalstu jomā, uz ko ir norādījusi Komisija tiesas sēdē. Katrā ziņā, manuprāt, tagad nav jāiedziļinās šajā problēmā, jo tā neattiecas uz šo gadījumu.

36 ECT spriedums, 2009. gada 10. februāris, CE:ECHR:2009:0210JUD001493903.

37 ECT spriedums, 2014. gada 4. marts (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010), 219.–228. punkts. Tajā attiecībā uz divkāršu sodu (administratīvais sods un kriminālsods) par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, piemērojot *TUF 187.ter* un 185. pantu un līdzīgos apstākļos kā šajā lietā, ECT nosprieda, ka faktiskie apstākļi bija identiski.

38 31. punkts.

39 Spriedumi, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105), 35. punkts, un 2012. gada 5. jūnijs, *Bonda* (C-489/10, EU:C:2012:319), 37. punkts.

40 Secinājumi lietā *Menci*, 46.–111. punkts.

41 Turpat, 47. un 112.–115. punkts.

42 Šajā pašā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* u.c. pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010), 96. punkts.

66. *Trešais Engel kritērijs* attiecas uz soda būtību un bardzības pakāpi, kas ir jāizvērtē saskaņā ar kritērijiem, kurus arī esmu minējis secinājumos lietā *Menci*⁴³. Ņemot vērā sodu, kurus *Consob* var uzlikt, daudzveidīgumu un it īpaši naudas soda lielo apmēru (šajā lietā EUR 10 200 000), ko tā var noteikt, iesniedzējtiesa atzīst, ka šiem sodiem piemīt skaidras kriminālsodu iezīmes.

67. Soda bardzība, kā turklāt norāda tiesa *a quo*, ir jāvērtē, ņemot vērā, kāds sods attiecīgajai personai var tikt uzlikts *a priori*, nevis to, kāds ir galīgais vai izpildītais sods, – iespējamai vēlākai kriminālsoda mikstināšanai vai neizpildei apžēlošanas dēļ (tā tas notika šajā gadījumā) nav nozīmes⁴⁴.

68. *Engel kritēriji* pamatlietā ir jāpiemēro iesniedzējtiesai, kas ir labākā situācijā, lai izvērtētu, vai administratīvajam sodam, par kuru tai jālemj, patiešām ir krimināltiesisks raksturs. Šajā lietā iesniedzējtiesa norāda, ka administratīvajam sodam, ko *Consob* ir uzlikusi *S. Ricucci*, ir krimināltiesisks raksturs.

69. Saskaņā ar šo premisu visatbilstīgākais secinājums ir tas, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā Itālijas regulējums par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu atļauj divkāršu – administratīvu (bet faktiski krimināltiesisku) un krimināltiesisku – sodīšanu par to pašu prettiesisko rīcību, neparedzot skaidru procesuālo mehānismu, lai novērstu nodarījumu izdarītāju dubultu sodīšanu un divkāršu sodu uzlikšanu viņiem. Šajā ziņā ir pārkāptas ar Hartas 50. pantu aizsargātās tiesības uz *ne bis in idem*.

70. Par šo secinājumu ir celti divi iebildumi. Pirmajā no tiem ir norādīts, ka starp administratīvo sodu uzlikšanas procedūru un kriminālprocesu pastāv pietiekami cieša saikne faktu un laika ziņā ECT sprieduma lietā *A. un B. pret Norvēģiju*⁴⁵ izpratnē, lai tādējādi padarītu tos saderīgus ar Hartas 50. pantu.

71. Nepiekrītu šim argumentam to iemeslu dēļ, kurus esmu sīki izklāstījis secinājumos lietā *Menci*⁴⁶. Uzskatu, ka Tiesai nebūtu jāpārņem ar Hartas 50. pantu paredzēto tiesību uz *ne bis in idem* šaura interpretācija un būtu jāatsakās pieņemt ECT judikatūras maiņu attiecībā uz 7. protokola 4. pantu. Gluži pretēji, tai ir jāsauglabā augstākais šo tiesību aizsardzības līmenis saskaņā ar spriedumiem, kas līdz šim ir pasludināti attiecībā uz Hartas 50. pantu⁴⁷.

72. Otrais iebildums ir par to, ka *doppio binario sanzionatorio* esot pamatots ar nepieciešamību nodrošināt sodu efektivitāti, samērīgumu un preventīvo raksturu, lai sodītu par rīcību, kas izpaužas kā tirgus ļaunprātīga izmantošana. Tā tas esot noteikts Direktīvas 2003/6 14. panta 1. punktā. Tāpat kā *Consob*, Itālijas, Vācijas un Polijas valdības savos mutvārdu apsvērumos aizstāv viedokli, ka šis sodu iezīmes ļauj ierobežot Hartas 50. panta piemērošanas jomu, tāpēc divkārša – administratīva un krimināltiesiska – sodīšana padarītu efektīvāku cīņu pret rīcību, kas izpaužas kā tirgus ļaunprātīga izmantošana.

73. Tāpat kā Komisija, uzskatu, ka sodu efektivitātes prasība nav Hartas 50. pantā noteikto tiesību uz *ne bis in idem* ierobežojums. Pienākums piemērot efektīvus, samērīgus un preventīvus sodus dalībvalstīm ir jāpilda vispārēji un neatkarīgi no tā, vai tās pieņem divkāršu sodu (administratīvo sodu un kriminālsodu) uzlikšanas sistēmu vai tikai viena soda (kriminālsoda) uzlikšanas sistēmu, lai sodītu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Lai kāds būtu izvēlētais mehānisms, sodu uzlikšanas kārtībai ir jābūt efektīvai, un katrā ziņā ir jāievēro ar Hartas 50. pantu aizsargātās tiesības uz *ne bis in idem*.

43 48. un 119. punkts.

44 ECT spriedums, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* u.c. pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010), 97. un 98. punkts.

45 CE:ECHR:2016:1115JUD002413011.

46 63.–73. punkts.

47 Ja Tiesa nolemtu interpretēt Hartas 50. pantu saskaņā ar ECT spriedumu lietā *A. un B. pret Norvēģiju*, valsts tiesai būtu jāpārbauda, vai starp administratīvo sodu uzlikšanas procedūru un kriminālprocesu *S. Ricucci* lietā ir pietiekami cieša saikne faktu un laika ziņā. Itālijas valdība un *Consob* tiesas sēdē apgalvoja, ka šāda saikne pastāvēt, taču lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu pieejamā informācija vismaz liek apšaubīt saikni laika ziņā.

74. Kā esmu norādījis secinājumos lietā *Menci*⁴⁸, tikai Hartas 52. panta 1. punkta horizontālais noteikums ļautu izsvērt, vai par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu uzlikto sodu efektivitāti var uzskatīt par “vispārējo interešu mērķi”, kas var pamatot izņēmumus no Hartas 50. panta⁴⁹.

75. Saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punkta pirmā teikuma horizontālo noteikumu tiesību aktos ir jānosaka tiesību uz *ne bis in idem* ierobežojums un ir jāievēro to būtiskais saturs. Saskaņā ar šī paša punkta otro teikumu ierobežojumus *ne bis in idem* atbilstoši samērīguma principam drīkst noteikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiesi atbilst Savienības atzītajiem vispārējo interešu mērķiem vai nepieciešamībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības⁵⁰.

76. Šajā gadījumā pirmais un ceturtais no četriem obligātajiem nosacījumiem attiecībā uz pamattiesību ierobežojuma noteikšanu nerada īpašas grūtības. Ja valsts tiesību aktos tiktu paredzēta dubultā sodīšana, tas atbilstu Savienības tiesībās (proti, finanšu tirgu integritātes aizsardzība) atzītajam vispārējo interešu mērķim.

77. Tomēr es šaubos, vai šajā ziņā ir ievērots tiesību netikt divreiz tiesātam vai sodītam krimināllietā par to pašu pārkāpumu būtiskais saturs. Katrā ziņā – un tas ir galvenais faktors – pašlaik analizētais ierobežojums, manuprāt, nav nepieciešams Hartas 52. panta 1. punkta izpratnē.

78. Tas, ka dalībvalstu regulējumos šajā jomā ir rasti atšķirīgi risinājumi, manuprāt, pats par sevi ir pierādījums tam, ka šis ierobežojums nav nepieciešams. Ja tas patiešām būtu nepieciešams saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu, tas būtu nepieciešams visām, nevis dažām dalībvalstīm. Dažas dalībvalstis saistībā ar tirgus ļaunprātīgas izmantošanas darbībām ir ieviesušas viena soda uzlikšanas sistēmu, citas savukārt ir saglabājušas divkāršu sodu uzlikšanas sistēmas, bet ieviesušas procesuālus mehānismus (“aiguillage” Francijā), kas liedz sodu kumulatīvu piemērošanu⁵¹.

79. Soda preventīvā spēja ir atkarīga no tā bardzības, – neapšaubāmi, ka brīvības atņemšanas sodi (proti, par noziedzīgiem nodarījumiem paredzētie) attur labāk nekā naudas sodi (kas raksturīgi administratīvajai kārtībai). Sistēmā, kurā tie tiek apvienoti, tos nedubulto, un kurā pēdējie minētie ir paredzēti mazāk smagiem nodarījumiem, bet pirmos minētos piemēro par smagākiem pārkāpumiem, tiks sasniegts mērķis novērst šis ļaunprātīgas izmantošanas izplatīšanos.

80. Runājot par efektivitāti, es nesaprotu, kāpēc, runājot par faktiskiem kriminālsodiem, attiecībā uz kuriem tādējādi ir jāievēro krimināltiesībās paredzētās garantijas, administrācijas struktūru darbībai noteikti būtu jābūt efektīvākai nekā tiesu darbībai. Dalībvalstīm ir jāveic atbilstīgi pasākumi (lēģislatīvi, administratīvi un tiesu līmenī), lai apkarotu tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, pieskaņojot to efektivitāti ar Hartu aizsargāto tiesību ievērošanai.

81. Kopumā, ja administratīvo sodu uzlikšanai ir faktiski krimināltiesisks raksturs, divkārša – administratīva un krimināltiesiska – sodīšana par to pašu prettiesisko rīcību, kas izpaužas kā tirgus ļaunprātīga izmantošana, gadījumā, ja nav paredzēts procesuālais mehānisms, lai to novērstu, negarantē ar Hartas 50. pantu aizsargāto tiesību uz *ne bis in idem* ievērošanu.

48 78.–93. punkts.

49 Skat. spriedumu, 2014. gada 27. maijs, *Spasic* (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586), 55. punkts.

50 Turpat, 56. punkts.

51 Skat. plašo salīdzinošo tiesību pētījumu, ko daudzi autori veikuši monogrāfijā *Revue internationale des services financiers/International Journal for Financial Services*, 2015, Nr. 1; kā arī Lecoqc, A., “Principe *non bis in idem*: vers l’esquisse d’une standardisation de l’Una Via procédural: expériences belges et françaises”, *Tijdschrift voor rechtspersoon en vennootschap/Revue pratique des sociétés* 2016, Nr. 6, 645.–668. lpp.; Club des juristes, *Poursuite et sanction des abus de marché: le droit français à l’épreuve des textes communautaires et des jurisprudences récentes* (CEDH, CJUE, Conseil constitutionnel, 2015. gada maijs, www.leclubdesjuristes.com/les-commissions/rapport-poursuite-et-sanction-des-abus-de-marche/).

C. Otrais prejudiciālais jautājums

82. Tiesa *a quo* vēlas noskaidrot, vai Hartas 50. pants tādos gadījumos kā aplūkojamais ir piemērojams tieši un vai tas piešķir pilsoņiem tiesības, kas ir jāaizsargā valsts tiesām.

83. Atbilde uz šo jautājumu bez grūtībām izriet no Tiesas judikatūras. Hartas 50. pants ir skaidra, precīza un beznosacījuma tiesību norma, ar kuru ikvienam ir piešķirtas tiesības netikt tiesātam vai sodītam divas reizes par to pašu nodarījumu. Privātpersonas uz to var tieši atsaukties valsts tiesās, kurām ir pienākums tās aizsargāt.

84. Turklāt Hartas 50. pants saskaņā ar LES 6. pantu ir Savienības primāro tiesību daļa, un tādējādi tas ir pārāks par Savienības atvasinātajām tiesībām un dalībvalstu tiesību normām.

85. Gadījumā, ja rodas kolīzija starp valsts tiesībām un Hartā garantētajām tiesībām, valsts tiesai, kurai savas kompetences ietvaros ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, ir pienākums nodrošināt to efektivitāti. Tātad vajadzības gadījumā tai pēc savas ierosmes nebūs jāpiemēro tām pretrunā esoša, pat vēlāk pieņemta valsts tiesību akta norma, nelūdzot vai negaidot, kad to atceļ likumdevējs vai tā tiks atcelta ar jebkādu citu konstitūcijā paredzētu iespēju⁵².

86. Prasībām, kas izriet no pašas Savienības tiesību dabas, neatbilst ikviena valsts tiesiskās kārtības norma vai likumā noteikta, administratīvā vai tiesu prakse, kurai būtu tādas sekas, ka samazinātos Savienības tiesību efektivitāte, ja tiesai, kuras kompetencē ir piemērot šīs tiesības, tiktu liegtas pilnvaras šajā piemērošanas brīdī darīt visu nepieciešamo, lai netiktu piemērotas tādas valsts tiesību normas, kuras, iespējams, rada šķērslī Savienības tiesību normu pilnīgai efektivitātei⁵³.

87. Tādējādi, ja ir tiesību normas, kas nav saderīgas ar Hartā aizsargātajām tiesībām uz *ne bis in idem*, valsts tiesai vai kompetentajām pārvaldes iestādēm būtu jāaptur procedūras, neradot nelabvēlīgas sekas attiecīgajai personai, kas jau ir notiesāta vai sodīta citā kriminālprocesā vai administratīvajā procedūrā, kurai ir krimināltiesisks raksturs.

IV. Secinājumi

88. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

“Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants:

- 1) nepieļauj divkārtu sodīšanu – administratīvu un krimināltiesisku – par to pašu prettiesisko rīcību, kas izpaužas kā tirgus ļaunprātīga izmantošana, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem uzliekamajam administratīvajam sodam ir faktiski krimināltiesisks raksturs un ja ir noteikta atkārtota procedūru piemērošana tai pašai personai un par tiem pašiem faktiem, neparedzot procesuālu mehānismu, ar ko tiek novērsta šī dubultā sodīšana;
- 2) privātpersona uz to var tieši atsaukties valsts tiesā, kurai ir pienākums nodrošināt tiesību uz *ne bis in idem* pilnīgu efektivitāti, vajadzības gadījumā pēc savas ierosmes nepiemērojot jebkuru tām pretrunā esošu valsts tiesību aktu normu.”

⁵² Spriedumi, 1978. gada 9. marts, *Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49), 21. un 24. punkts; 2009. gada 19. novembris, *Filipiak* (C-314/08, EU:C:2009:719), 81. punkts; 2010. gada 22. jūnijs, *Melki* un *Abdeli* (C-188/10 un C-189/10, EU:C:2010:363), 43. punkts, un 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105), 45. punkts.

⁵³ Spriedumi, 2010. gada 22. jūnijs, *Melki* un *Abdeli* (C-188/10 un C-189/10, EU:C:2010:363), 44. punkts, un 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105), 46. punkts.